

ÚJ FELADATOK ELŐTT

A szakszervezeti könyvtárügy fejlődésében *befejezéshez közeledik* egy hosszú és sok gonddal járó szakasz, *a hálózatépítés ideje*. Az egyes hálózatok vizsgálata, a különféle jelentések és munkatervek, a felvetődő problémák jellege mind azt mutatja, hogy a szakszervezeti hálózatok szervezetenként megzilárdultak, kialakultak azok a keretek, amelyek megfelelő alapot adnak a továbblépéshez.

Azt természetesen nem állíthatjuk, hogy szervezeti téren nincs már tennivaló. Még nem tartozik a letéti ellátási rendszerbe minden olyan könyvtár, amelynek ott lenne a helye, néhány nagyüzemnek még laza a kapcsolata az irányító központi könyvtárral stb., de ezek a gondok már nem tesznek szükségessé szervezeti átalakítást; megoldhatók a jelenlegi szervezeten belül, az eddigi hálózatépítési elvek következetes megvalósításával. Az a rengeteg munka, fáradság és energia, amit a szakszervezeti könyvtárosok az elmúlt öt-hat évben a hálózat szervezeti megerősítésére fordítottak, nem volt hiábavaló. Megfelelő alapot teremtett az előrelépéshez, előkészítette az újabb és újabb feladatok megoldását.

A szervezeti előkészítő munkát, a hálózat építését semmiképpen sem szabad öncélnak tekinteni. A hálózat jól működő gépezete, a legjobban szervezett csererendszer, a határidőre beküldött statisztikai jelentés csak annyit ér, amennyivel segítette az elsődleges cél, a könyvtárak nevelési feladatainak teljesítését. Csak a nevelésben, az emberek gondolkodásmódjának alakításában, műveltségének növelésében elért eredmények igazolhatják — visszamenő hatállyal — a hálózatépítésre fordított erő és eszközök hasznosságát. Az eddig elért eredményekre építve most a *nevelési, olvasószolgálati*, ha úgy tetszik, „tartalmi” kérdéseknek kell előtérbe kerülniük a szakszervezeti könyvtárakban is.

E feladatok vállalásában és végrehajtásában a szakszervezeti könyvtárak nem állnak egyedül. Velük van, támogatja munkájukat az egész mozgalom. A szakszervezetek nemrég lezajlott XX. kongresszusa hangsúlyozta, hogy a mozgalom munkájának fő módszere a nevelés. Ebbe az irányba mutatott a párt VIII. kongresszusa, és erről beszélnek a népművelők nap mint nap, amikor az eszmei offenzíváról folyik a szó. Eddig is beszéltünk ilyen feladatokról (legutóbb lapunk is foglalkozott velük), a jövőben nyilván még több szó esik idevágó tennivalóinkról, most, az új szakasz kezdetén mégis számba kell vennünk a legfontosabb teendőket. A könyvtárak egyedül nem tudnak megbirkózni a soron következő feladatokkal, ezért munkájukat az eddigénél jobban össze kell kapcsolniuk a *népművelés többi ágával*. A más területen folytatott nevelőmunka, a más szakterületen dolgozóknak és az irányítóknak is az eddigénél jobban kell építeniük a könyvtárak munkájára. Jobban kell számolniuk a könyvtári eszközökkel, azok hatásával, és saját munkájukat úgy kell szervezniük, hogy az jobban segítse a könyvtárak tevékenységét. A közös munka nagyobb eredményekkel kecsegtet, mint a szétforgácsolt egyéni erőfeszítések.

Fontos feltétele az eredményesebb munkának az olvasóközönség körének állandó bővítése. A szakszervezeti könyvtárak felhasználhatják olvasószervezésre a mozgalom egész erejét. A bizalmiak, aktivisták (számuk több mint 300 000) bekapcsolásával rövid idő alatt sok új olvasót szerezhetnek a könyvtáraknak. De *először őket magukat kell olvasóvá tenni*, mert hogyan érveljen az olvasás mellett az, aki maga sem ismeri az olvasás örömeit. A könyvtárosok könnyen jelentik ki, hogy a bizalmiak nem segítenek nekik, anélkül, hogy egyszer is összehívták, tájékoztatták és felkérték volna őket erre a munkára. Ha az új olvasók ezreit akarjuk megnyerni, élnünk kell ezzel a lehetőséggel. Szövetségesünk és segítőnk a már olvasó dolgozók sokszázazres tábora is. Ők, akik már ismerik az olvasás szépségeit és hasznát, ne tennének meg annyit, hogy dolgozó társaik figyelmét felhívják a könyvtárra, hogy közvetlen munkatársaikkal ajánljanak egy-egy jó könyvet? Milyen lehetőségek nyílnak meg, milyen messzire terjeszthetnénk segítségükkel a könyvtárak hatását. És a *szocialista brigádok* mozgalma! Annyit már nagyon sok üzemben elértünk, hogy vállalásokat tesznek olvasásra, könyvtári tagságra. Az elmúlt egy-két évben sok új olvasót hozott ez a mozgalom is a könyvtárakba. Ám megtettünk-e mindent, hogy meg is maradjanak, hogy

a beiratkozás után a könyvtárak állandó látogatóivá váljanak? Mennyi lehetőség új olvasók szerzésére és mennyi feladat, ha arra gondolunk, hogy a szervezett munkásság 4/5-e még nem használja könyvtárait!

A könyvtárak *nyitvatartási ideje már most is kevés*, hát még ha növekszik az olvasók száma! Sok kisüzemben nem rendszeresen, ugyanabban az időben van a könyvtári óra, „bármikor”, gyakorlatilag tehát ritkán kölcsönözhetnek a dolgozók. Nagyüzemek is vannak, ahol a heti kölcsönzési idő nem haladja meg a 4—5 órát. Társadalmi munkás könyvtárosok esetében érthető okok akadályozzák a hosszabb nyitvatartást, de mi akadályozza, hogy egy-egy üzem könyvtárában 2—3 önkéntes könyvtáros segítségével megnyújtsuk a kölcsönzési időt?

A jobb nevelőmunka egyik legnagyobb akadálya állományunk feltáratlansága. Legtöbb könyvtárunk nem rendelkezik megfelelő katalógussal, ezért — mivel a szabadpolcos rendszer helyiségproblémák miatt csak lassan terjedhet — az olvasók a könyvtáros emlékezetére, vagy a pulton heverő néhány visszahozott könyvre vannak utalva. Túlzott követelményeket nem támaszthatunk, különösen a társadalmi munkás könyvtárosokkal szemben nem, de azt feltétlenül el kell érniük, hogy minden könyvtárunk állománya legalább egyféle módon, *megbízható katalógusban* feltáruljon az olvasók előtt. Sokat segíthetnének az ajánló bibliográfiák is — ha lennének. Ami van, az kevés, nem mindig megfelelő és nem jut el oda, ahova szánják. A szakszervezeti könyvtárak, de a hálózati központok sem tudják egyedül megoldani ezt a kérdést.

A saját erőből készített bibliográfiák, könyvjegyzékek nagyon hasznosak ugyan, de ezen a téren segítségre szorulunk. Néhány újabban megjelent munka arra mutat, hogy tudományos és nagy közművelődési könyvtáraink érzik a társadalmi igényt és megfelelő segédeszközök készítésével segítik a kölcsönzési munkával elfoglalt közművelődési könyvtárosokat. Az *ajánló bibliográfiák* kiadása és színvonala a jövőben — remélhetőleg — növekedni fog. A központi könyvtárak feladata megtanítani az üzemi könyvtárosokat ezek hasznosítására, felhasználására a kölcsönzés során.

A legfőbb feladatunk az emberek gondolkodásmódjának, tudatának átalakítása, szocialista világnézetének formálása, izlésének fejlesztése, a tudatos olvasóvá való nevelés. Az emberek többsége nem rendelkezik kellő irodalmi alpműveltséggel. Vagy hiányos az iskolai végzettsége, vagy ha azzal rendelkezik is, a régebbi irodalom-oktatás jellege következtében nem mindig képes helyes ítélet-alkotásra, kellő válogatásra, az irodalom különféle színvonalú alkotásai között. Egyelőre meglehetősen kevés segítséget kap ehhez az irodalmi lapokból, kritikákból, recenziókból is. Éppen ez a helyzet fokozza a könyvtárosok felelősségét. *Meg kell tanítaniuk az embereket olvasni*. Ítélet-alkotásra és értékelésre, arra, hogy tudatosan válasszák az irodalom legértékesebb, szocialista szellemű műveit. Ebben a munkában sok segédeszköz, sok módszer áll rendelkezésükre. A szakszervezeti könyvtárakban viszonylag kevés az irodalmi jellegű rendezvény. Az elmúlt évben 1396 irodalmi est, ankét, író-olvasó találkozó zajlott le könyvtárainkban. Önmagában ez a szám nem kicsi, de ha összevetjük a 4442 könyvtárral, akkor látjuk, hogy még mennyi feladat vár ránk. Feltétlenül növelni kell a rendezvények számát, és nem szabad melegelednünk azzal, hogy ilyeneket csak a nagyüzemekben rendeznek. A kisüzemek kulturális terveibe is be kell iktatni évente 2—3 irodalmi estet, előadást, klub-összejövetelt stb. De nem szabad látványos eredményekre törekednünk. Ha csak 30—50 ember jelenik meg egy ankéton, ne érezze úgy a könyvtáros, hogy munkája hiábavaló volt. Persze örülünk, ha ankétjaink, író-olvasó találkozóink népeesebbek, de éppen az irodalmi alpműveltség említett hiányainak ismeretében azokra kell elsősorban építenünk, akikben már él az érdeklődés az alaposabb, magasszintű irodalmi művelődés iránt. Ők lehetnek az erjesztők, az ő segítségükkel lehet továbbgyűrűztetni a kezdeményezéseket.

Rendezzenek a könyvtárak *több irodalmi előadás-sorozatot* akár önállóan, akár a munkásakadémiák irodalmi tagozataként, de kerüljük el a legtöbb ilyen sorozat hibáját, ti. azt, hogy túl nagy kort akar felölelni. Körülhatároltabb tárgyválasztás, messzebbtekintő tervezés sokkal több eredménnyel biztat, mintha egy előadás-sorozatba akarjuk összezsúfolni a világirodalom minden alkotóját Homérosztól—Jevtusenköig. A jól szervezett irodalmi sorozat hallgatósága maga lehet az irodalmi klubnak, *könyvbarát körnek*, amelyek már magasabb színvonalon teszik lehetővé tagjaik művelődését, izlésének csiszolását. Természetesen nem olyan „magasan”, hogy elszakadnak a könyvtártól, az olvasástól. Hiszen semmiféle irodalmi művelődés nem képzelhető el rendszeres olvasás nélkül.

Mindez csak úgy végezhető el, ha könyvtárosaink megtanulnak *könyvet ajánlani*, érvelni, ha oda tudnak és oda mernek állni a jó művek, a megfelelő színvonalú szocialista alkotások mellé, ha minden könyvtáros úgy fogja fel feladatát, mint a szocialista irodalom terjesztője, agitátora. Az a feladat áll előttünk, hogy *új irodalmi*

közvéleményt segítsünk létrehozni, hogy kialakuljon üzeinkben, könyvtáraink körül az olvasóknak olyan tábora, amelynek tagjai tudnak és mernek véleményt nyilvánítani, akiktől az irodalom visszhangot kap, akik a munkásság véleményét közvetítik az irodalom alkotásairól. Ezt a munkát az irodalmi élet is várja könyvtárosainktól, hiszen az íróknak is hiányzik a megfelelő visszhang, műveik hatásának közvetítése.

A másik — ezzel nem ellentétes, de ezt kiegészítő — nevelési feladat, amely a jövőben könyvtáraink munkájában egyre inkább előtérbe kerül, a *műszaki műveltség* megszerzésének, a legkorszerűbb technikai ismeretek közvetítésének segítése. Ez a feladat nem egyedül a szakszervezeti könyvtárakra vár, legnagyobb részét nyilván az üzemi műszaki könyvtáraknak kell elvégezniük. A két könyvtárhálózat együttműködése önmagában is sok kérdést vet fel. Ha csak a szakszervezeti könyvtárak sajátos feladatait nézzük, helyzetükből kell kiindulnunk. Könyvtáraink helyzete sok szempontból előnyös: bent vannak az üzemben, olvasótáboruk nagy része fizikai munkás stb. Ezeket a helyzeti adottságokat mind figyelembe kell venni és mind ki kell használni, hogy az eddigénél jobb munkát végezhessünk.

A könyvtárosnak mindenekelőtt meg kell ismerkednie az *üzem problémáival*. A termelés kérdései, az üzem előtt álló problémák, tervfeladatok, nem maradhatnak ismeretlenek a könyvtáros előtt sem. Ha ezeket megismerte, hogyha bent él az üzem életében, nem lesz nehéz kapcsolódnia a szakoktatás, a továbbképzés, az üzemi ismeretterjesztés különböző formáihoz és megtalálnia azokat a módszereket, amelyek segítségével több emberhez tudja eljuttatni a műszaki irodalmat.

A legtöbb üzemben rendeznek különféle, szakképesítést ugyan nem nyújtó, de az üzemen belül szakosító tanfolyamokat. Ha a könyvtáros tudomást szerez ilyenről és megszerzi (műszaki könyvtárból, könyvtárközi kölcsönzés útján stb.) a tanfolyamhoz kapcsolódó könyveket, ha többet is tud nyújtani, mint a tanfolyam kötelező jegyzete, akkor egy sereg embernek megmutatja a könyvtár szolgáltatásait. Bebizonyítja, hogy igenis érdemes a könyvtárhoz fordulni, lehet onnan segítséget kapni. Az így megszerzett bizalom bőven kamatozik a továbbiakban.

Minden hálózatban akad már most is egy-két könyvtár, néhol több is, ahol a munka ilyen vagy hasonló színvonalon folyik. Az a feladatunk, hogy könyvtáraink többségét legalább az ő színvonalukra emeljük. Nagy munkát ró ez a központi és a körzeti könyvtárakra is. Hibás lenne ez az elképzelés, és biztos eredménytelenséggel járna, ha egyszerre akarnának minden szakszervezeti könyvtárat erre a színvonalra juttatni. Józan, teljesíthető terveket kell készítenünk. *Elsősorban a nagyüzemek könyvtárainak munkáját kell megjavítani.* Minden negyedévre tervbe kell venni néhány kisebb, de fontos üzem könyvtárának rendbetételét. A munkát úgy kell végezni, hogy ha egy üzem könyvtárát rendbe tettük, arra ne legyen gond két-három évig, az időnkénti ellenőrzésen, látogatáson kívül. A központi könyvtáraknak néhány évre előre kell készítenünk ilyen terveket, pontosan tudniuk kell, hogy melyik könyvtárakkal, mikorra, milyen eredményeket akarnak elérni.

A feladatok végrehajtásának sok egyéb feltétele is van. Beszélni kellene az állományalakításról, a természettudományos és általában az ismeretterjesztő művek forgalmának növeléséről, a politikai tájékoztatásról, a könyvtárosok képzéséről és egy csomó más tennivalóról, amelynek elvégzése nélkül nem érhetünk el újabb eredményeket. A könyvtári munkában *minden részfeladat összefügg*, mindegyik feltételezi a másik meglétét. Csak néhány fő gondolatot mondtunk el, hogy a könyvtárosok majd továbbfolytassák a megkezdett beszélgetést minden rendelkezésre álló fórumon. *A feladatok tisztázása nélkül ugyanis nem foghatunk végrehajtásukhoz sem.*

Kiss Jenő

Koge — kilátás a könyvtárból (Lipták Pál rajza)